

Evropa i svijet poslije
rata (denacifikacija,
obnova , UN)

Denacifikacija

- ▶ Denacifikacija je naziv za zajednički poduhvat savezničkih zemalja antihitlerovske koalicije koja je bila usmjerena ka otklonu svih tragova nacionalsocijalističke politike u Njemačkoj i Austriji, a čiji dio su predstavljali i sudski procesi protiv nacističkih vođa.
- ▶ Pravna osnova za proces je predstavljao *Zakon o likvidaciji nacizma i militarizma* iz 1946. godine i istim su bili određeni različiti stepeni odgovornosti za pripadnike nacionalsocijalističkog pokreta.
- ▶ Vojni sud u Nirnbergu je bio nadležan za suđenje ratnim zločincima, a za ostale naciste bili su nadležni posebni odbori za denacifikaciju.
- ▶ Kroz postupak denacifikacije, u Zapadnoj zoni Njemačke, prošlo je preko 2 miliona Njemaca, od čega je oko milion označeno sljedbenicima ideje nacizma.
- ▶ U sovjetskoj okupacionoj zoni su također organizovani sudski postupci, pri čemu su Sovjeti i samo članstvo u Nacionalsocijalističkog stranci smatrali dovoljnim razlogom za presudu.
- ▶ Sa zaoštavanjem *Hladnog rata* doći će i do promjene odnosa prema nekadašnjim saradnicima nacističkog režima, te će sve više sljedbenika i manjih prestupnika biti reintegrirano u državne strukture. Već sredinom 1951. godine denacifikacija je i službeno okončana, kada je donijet *Zakon o završetku procesa denacifikacije*

- ▶ Iako je sam pojam denacifikacije bio motivisan potrebom za izmjenom predratnom pravnom sistema Njemačke, on je nakon II svjetskog rata našao primjenu u svim sferama društva, kulturi, politici itd.
- ▶ Pored direktnih presuda pojedincima i organizacijama za vođenje ili pomaganje nacističkih zločinaca, proces je obuhvatao i fizičko uklanjanje svih spomen obilježja ili naziva ulica koji su dovođeni u vezu sa nacizmom
- ▶ Denacifikacija nije bila ograničena samo na Njemačku i Austriju - u svakoj evropskoj zemlji u kojoj je postojala jaka pronacistička ili profašistička partija, sproveden je proces denacifikacije. U Francuskoj, taj proces se zvao *Pravno čišćenje*.
- ▶ Najčešće se, u zemljama van Njemačke i Austrije, proces denacifikacije svodio na pravne postupke protiv pobornika i vođa pronacističkih partija, ali i ratnih zarobljenika koje su zarobljavali Saveznici tokom rata.
- ▶ Za dokumentarni film o Nirnberškom procesu možete pristupiti na [ovaj link](#).

Tokijski proces

- ▶ Po ideji Nirnberškog, i u Japanu je organizovan Tokijski proces, u kojem je trebalo suditi japanskim vojnim i političkim rukovodiocima za zločine počinjene na Azijskom kontinentu prije i tokom rata.
- ▶ Suđenje je trajalo dvije godine, 1946-1948. godine, a kao sudije u postupku su nastupili sudski predstavnici 11 država koji su bili u ratu sa Japanom, uključujući i Sovjetski Savez, SAD, Kinu itd.
- ▶ Osim svojih, japanskih advokata, ratni zločinci su imali i po jednog američkog advokata

Obnova posleratne Evrope - Maršalov plan

- ▶ Nakon velikih ratnih razaranja i uništene ekonomije, odmah nakon 1945. godine postavljalo se pitanje pomoći obnovi ratom razorene Evrope.
- ▶ Najveća pomoć u tom smislu dolazila je iz SAD-a, čija industrija je bila dovoljno snažna da podrži i obnovu zemalja Evrope.
- ▶ U svom govoru na Harvardu 5. juna 1947. godine, Džordž Maršal, američki državni sekretar, najavio je Program evropske obnove koji je ostao upamćen kao Maršalov plan.
- ▶ Trajanje Maršalovog plana bilo je predviđeno na 4 godine, počevši od aprila 1948. godine.
- ▶ Cilj Maršalovog plana:
 1. Obnova ratom razorenog evropskog regiona
 2. Uklanjanje trgovinskih barijera
 3. Modernizacija industrije
 4. Omogućavanje prosperiteta Evrope
 5. Sprječavanje širenja komunizma

- ▶ Maršalov plan je pretpostavljao sljedeće uslove: uklanjanje međudržavnih barijera trgovini i protoku robe, kapitala i ljudi, odustajanje od brojne pravne regulative koja je do tada važila i usvajanje novih biznis pravila.
- ▶ Plan nije bio ograničen samo na Zapadnu Evropu već je bio ponuđen i Istočnoj. Jedina država Istočne Evrope koja je prihvatila pristupanje Planu pa zatim i povukla je bila Čehoslovačka
- ▶ Ukupna vrijednost Maršalovog plana je bila oko 12 milijardi američkih dolara, što je današnji ekvivalent od 128 milijardi dolara.
- ▶ Pomoć je distribuirana državama koje su istu prihvatile na per capita osnovi, što znači da su najveće sile Evrope, kao što je Francuska ili Velika Britanije dobile najveću pomoć

- ▶ U cilju usmjeravanja pomoći evropskim zemljama, formirana je OEEC, odnosno Organizacija za evropsku ekonomsku saradnju. Ona je kasnije, 1960. godine, prerasla u OECD - organizaciju za ekonomsku saradnju i razvoj

Ujedinjene nacije

- ▶ Ujedinjene nacije odnosno Organizacije ujedinjenih nacija osnovana je *Poveljom ujedinjenih nacija* koja je usvojena na međunarodnoj konferenciji u San Francisku održanoj 26. juna 1945. godine.
- ▶ Politički prethodnik UN-a je Liga naroda, koje je formalno raspušteno na njegovom zasjedanju 18. aprila 1946. godine. Funkcije Lige naroda, sa cjelokupnom imovinom, prenijete su na UN.
- ▶ U osnivanju UN-a učestvovalo je pedeset država, uključujući i SAD, SSSR a među osnivačima se našla i tadašnja DFJ, preteča SFRJ.
- ▶ Glavni cilj UN-a: održavanje svjetskog mira i bezbjednosti.
- ▶ Pojam *mir* nije shvatan kao odsustvo rata već i stvaranje povoljnih uslova za dugoročno učvršćenje mira, podsticanje ekonomskog i socijalnog razvoja čovječanstva, vjera u osnovna, temeljna prava čovjeka i žene, unapređenje pravde itd.
- ▶ Povelja UN-a je postala osnova međunarodnog poretka posle II svjetskog rata

Tijela i agencije UN-a

- ▶ Poveljom UN-a predviđeno je šest glavnih organa: Generalna skupština, Generalni sekretar ili Sekretarijat, Savjet bezbjednosti Ekonomsko-socijalni savjet, Starateljski savjet i Međunarodni sud pravde.
- ▶ Savjet bezbjednosti - organ je sa najvećim ovlašćenjima u UN-u. SB čini 15 država članica UN-a od kojih je njih pet sa pravom veta i to su stalne članice SBUN-a, a ostalih 10 su nestalne i biraju se iz redova država članica. Pri izboru nestalnih članica, vodi se računa o regionalnoj raspoređenosti članica.
- ▶ Pet stalnih članica: SAD, Rusija (nekada Sovjetski Savez), Velika Britanija, Francuska i Kina - sve zemlje nekadašnje članice antihitlerovske i antifašističke koalicije
- ▶ Nadležnost SBUN-a: odlučivanje o najvažnijim pitanjima mira i bezbjednosti u svijetu, sa ovlašćenjima primjene sile i prinudnih mjera protiv agresora koji postupe suprotno odredbama Povelje
- ▶ Odluke SBUN-a obavezuju sve članice UN-a. Pravo veta u praksi znači da se prinudna mjera nikada ne može primijeniti protiv stalne članice SBUN-a

- ▶ **Generalna skupština** je centralni organ UN-a. Njene članice su sve članice organizacije, i svaka ima svog predstavnika u skupštini, uz pravilo jedna država jedan glas. Generalna skupština odlučuju na svojim zasjedanjima, redovnim i vanrednim, na bazi pune ravnopravnosti članica
- ▶ GS ima sedam glavnih komiteta - radnih tijela koja raspravljaju o pitanjima koja se nalaze na dnevnom redu. Svaki komitet ima svoj djelokrug rada: politička pitanja, pitanja međunarodnog mira, bezbjednosti i razoružanja, ekonomska i finansijska pitanja, socijalna i humanitarna itd.
- ▶ **Generalni sekretar UN-a** je glavni administrativni organ UN-a postavlja osoblje organizacije i sa njim predstavlja *Sekretarijat UN-a*. *Generalni sekretar* može da pruža dobre usluge u sporovima među državama ili da preko svojih izaslanika pokuša riješiti novonastale sporove. Generalni sekretar podnosi skupštini godišnji izvještaj o radu.

- ▶ Ekonomski i socijalni savjet jedan je od bazičnih organa GSUN-a, koji postoji sa ciljem da promoviše viši životni standard, punu zaposlenost i ekonomski i socijalni progres, iznalazi rješenja za ekonomske i zdravstvene probleme, ohrabruje univerzalno poštovanje ljudskih prava i sloboda
- ▶ Ostale agencije:
- ▶ FAO - organizacija za hranu i poljoprivredu;
- ▶ ILO - međunarodna organizacija rada
- ▶ SZO - Svjetska zdravstvena organizacija
- ▶ UNESCO - Organizacija UN-a za obrazovanje, nauku i kulturu

Za šire o UN-u, pristupite [linku](#).